

Тематичні пріоритети України в дослідженнях Сьомої Рамкової програми Європейського Союзу

Розглянуто досвід участі України в Сьомій Рамковій програмі Європейського Союзу. Досліджено тематичні пріоритети України та динаміку участі українських вчених у РП 7 ЄС. Показано значення участі в міжнародних програмах для популяризації та активізації досліджень українських учених.

Вступ. Науково-технічне співробітництво України з Євросоюзом, складова якого – участь у Рамкових програмах (РП), є важливим елементом загального механізму інтеграції нашої держави в Європейський науковий простір, налагодження та розширення наукового, освітнього, політичного та економічного взаєморозуміння. Рамкові програми Європейського Союзу (ЄС) є одним із основних інструментів фінансуван-

ня дослідницьких проектів в Європі. Угода про співробітництво в галузі науки і технологій між Україною та ЄС набула чинності 8 листопада 2004 р. Цей документ став інструментом, який організаційно наблизив українську науку до Європейського співтовариства і відкрив для багатьох учених широкі можливості участі в різноманітних наукових програмах ЄС [1]. А така участь є одним з критеріїв рівня досліджень та їх

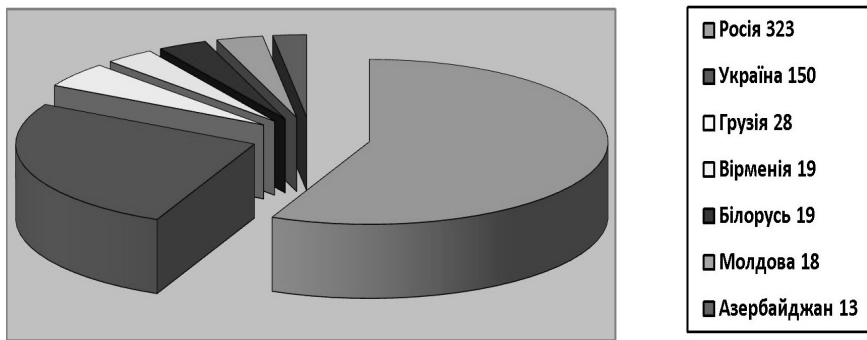

Рис.1. Україна на фоні інших країн в Сьомій Рамковій програмі

сприйняття міжнародною науковою спільнотою.

Мета статті – на основі бази даних CORDIS проаналізувати проекти Сьомої рамкової програми Європейського Союзу (РП 7 ЄС) за участю українських науковців щодо виявлення тематичних пріоритетів України в проектах цієї програми.

Інформаційна база дослідження – законодавчі документи ЄС, міжнародні бази даних, у тому числі база даних CORDIS, попередні дослідження та публікації.

РП 7 ЄС, що діє в 2007–2013 рр., має найбільші за всю історію ЄС обсяги фінансування (загальний бюджет програми складає €50,521 млрд) [5].

РП 7 ЄС є складовою європейського дослідницького простору, основними цілями якої є зміцнення наукової та технологічної бази європейської промисловості та підтримка конкурентоспроможності промисловості шляхом стимулювання досліджень.

У порівнянні з країнами СНД Україна займає друге місце (150 проектів) після

Розподіл проектів за участю науковців України в РП 7

Тематичні пріоритети РП 7	Кількість проектів (%)	Статус науковців України	
		Учасники, проекти (%)	Координатори, проекти (%)
Співробітництво	97 (65%)	97 (65%)	—
Можливості	36 (24%)	29 (19,3%)	7 (4,7%)
Люди	12 (8%)	4 (2,7%)	8 (5,3%)
Євратом	5 (3%)	5 (3%)	—
Усього	150 (100%)	135 (90%)	15 (10%)

Джерело: складено автором за базою даних CORDIS.

Росії (323 проекти) за кількістю проектів, підтриманих РП 7 (рис.1). Далі з великим відривом іде Грузія (28 проекти).

Згідно з базою даних CORDIS, на січень 2013 р. було подано 273 проекти за участю українських колективів, із них фінансову підтримку отримали 150 проектів; причім у 15 проектах (10%) науковці України виступають координаторами за такими тематичними пріоритетами РП 7: «Люди» – 8 проектів, «Можливості» – 7 проектів. Це свідчить про конкурентоспроможність результатів досліджень в Україні та про відповідний рівень сприйняття європейською науковою спільнотою можливостей та кваліфікації українських учених, здатність їх до участі в міжнародних дослідженнях, що мають загальноєвропейський інтерес.

Як видно з табл.1, Україна в проектах РП 7 ЄС виступає як учасником, так і координатором. Найбільш активну та успішну участь українські вчені виявили в тематичному пріоритеті «Співробітництво», вибороли 97 (65%) наукових проектів з 150. На другому місці - тематичний пріоритет «Можливості», виграно 36 (24%) наукових проектів. У п'ятій частині цих проектів українські вчені виступають координаторами, що додатково свідчить про науковий рівень досліджень науковців України. На третьому місці виявився тематичний пріоритет «Люди», де здобуто 12 (8%) наукових проектів. Із них у 8 наукових проектах українські вчені виступають координаторами, а в 4 - учасниками. На останньому, четвертому місці - тематичний пріоритет «Євратом», виграно 5(3,3%) наукових проектів.

Зупинимось детальніше на тематичних пріоритетах, де українські вчені є координаторами.

У першу чергу розглянемо тематичний пріоритет «Люди», який ставить за мету підвищення ролі людського фактора в науково-дослідній діяльності, збільшення кількості дослідників і фахівців, що займаються науково-дослідною діяльністю, оскільки для підтримки передових інновацій, а також для залучення громадських і приватних інвестицій, необхідні високоосвічені науковці. Метою тематичного пріоритету «Люди» є також кількісне та якісне зміцнення кадрового потенціалу європейської науки та технологій через програму Марі Кюрі (мобільність): залучення талантів та заохочення взаємовигідного співробітництва з дослідниками поза межами Європи, а також підвищення рівня європейських дослідників шляхом підтримки міжнародного співробітництва в галузі науки і техніки.

Програма Марі Кюрі повністю присвячена особистим дослідженням науковців у природничих науках (хімії, фізики, енергетики і т.д.). Вона складається з декількох напрямів, за якими проводиться міжнародне співробітництво: Початкове навчання вчених (ITN); Навчання впродовж життя і розвиток кар'єри (IEF); Партнерство та напрямки співробітництва між науково-дослідними організаціями та підприємствами (IAPP); Міжнародна діяльність або змінення (IIF, IOF, IRSES); Спеціальні заходи (EURAXESS, COFUND, ERA-MORE, Researchers' Night). Україна виграла 12 (67%) наукових проектів з цього тематичного пріоритету, у 8 з яких вона є координатором.

Серед учасників програми Марі Кюрі - інститути НАН України (4 проекти), Наці-

Таблиця 2

Проекти за програмою Марі Кюрі, в яких беруть участь українські вчені

Назва проекту	Галузь науки	Тематичний пріоритет	Обсяг фінансування, EUR	Інститут
NANOSMARTS	фізика	нанотехнології	156 993	Український національний меморіальний медичний університет ім. Пирогова
SPIVOR	фізика	нанотехнології	15 000	Інститут радіофізики та електроніки НАНУ
PAGALINNET	математика (економіка)	інформатика і технології	15 000	Тернопільський національний економічний університет
WATEROX	хімія	хімія	15 000	Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
TFE	математика	інформатика і технології	15 000	Інститут прикладної математики і механіки НАНУ
TIGJET	хімія	технології	15 000	Інститут хімії поверхні ім. О.О. Чуйка НАНУ
MOEBIUS	фізика	нанотехнології	15 000	Південно-український національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського
TEMESAMA	фізика, хімія	нанотехнології	15 000	Національний університет «Львівська політехніка»
ROPACS	астрономія	нанотехнології	3 211 716	Головна астрономічна обсерваторія НАНУ
COMON	економіка	технології	1 921 436	Компанія «Melexis-Ukraine»
PARM-2	математика	технології і інформатика	1 775 354	ТОВ Логинов і партнери
ENERGY CAPS	фізика	нанотехнології	2 046 000	YUNASKO-UKRAINE LLC

Джерело: складено автором за базу даних CORDIS.

ональні університети (5 проектів), приватні організації (3 проекти). Термін виконання проектів, у яких українські вчені виступають координаторами, складає 1 рік, з річним фінансуванням 15 тис. EUR. Українські вчені беруть участь також у проектах, які тривають 4 роки, фінансування яких - понад 1 млн EUR.

Виходячи з даних табл.2, можна зробити висновок, що пріоритетними напрямками науки для України залишаються фізика, математика, хімія. А також з'явилися нові пріоритети – економіка та астрономія. Проте треба зазначити, що

основну увагу у відборі проектів приділено таким пріоритетам, як нанотехнології, інформатика, технології, хімія, в яких українські науковці мають здобутки європейського рівня.

Тепер, зупинимось на тематичному пріоритеті «Можливості», у якому українські вчені виграли 36 (24%) наукових проектів з 150. Цей пріоритет орієнтований на розширення спектру дослідницьких та інноваційних розробок у Європі, а також на оптимальне їх використання, оскільки метою даного пріоритету є підтримка координації національних програм з питань міжнародного на-

Проекти за тематичним пріоритетом "Можливості", у яких українські вчені є координаторами

Назва проекту	Галузь науки	Тематичний пріоритет	Обсяг фінансування, EUR	Інститут
KNAI-ERA	матеріалознавство	технології	551 265	Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
COMBIOM	біомедицина	молекулярна біологія та генетика	510 840	Інститут молекулярної біології і генетики НАНУ
NANOTW-INNING	фізика	нанотехнології	554 211	Інститут фізики НАНУ
INCRIS	транспорт	інфраструктура і технології	702 262	Державний дорожній науково-дослідний інститут ім. М.П.Шульгіна
START	матеріалознавство	інфраструктура	554 370	Інститут надтвердих матеріалів ім. В.М.Бакуля НАНУ
SUCCESS	матеріалознавство	нанотехнології	600 701	Інститут сцинтиляційних матеріалів НАНУ
ERAИМ	фізика	механіка	478 706	Інститут гідромеханіки НАНУ

Джерело: складено автором за базою даних CORDIS.

уково-технічного співробітництва, розвиток малих та середніх підприємств.

До тематичного пріоритету «Можливості» входять такі напрямки: міжнародне співробітництво (INCO); Регіони знань (REGIONS); методи дослідження (інфраструктура) (INFRA); дослідження малих і середніх підприємств (SME); наука в суспільстві (SiS).

Ці напрямки реалізується через: INCO-NET - організацію участі третіх країн у Рамкових програмах Європейського Союзу; міжрегіональну координацію науково-технологічного співробітництва; двостороннє науково-технологічне партнерство та співробітництво; ERA-NET – координацію національної політики та діяльності в галузі міжнародної науково-технічної співпраці.

Учасники тематичного пріоритету «Можливості» представляють інститути НАН України (5 проектів), Національні університети (2 проекти). Як правило, термін виконання проектів за цим пріоритетом, де українські вчені є координаторами, складає 2-3 роки.

Проекти за участю українських учених дозволяють визначити такі пріоритети для України, як матеріалознавство, біомедицина, фізика і транспорт. Ці проекти зосереджені на таких пріоритетних напрямках, як інфраструктура, технології, нанотехнології, фізика, молекулярна біологія та генетика. Вони виявляються пріоритетними як для Європи, так і для України.

Висновки. Важливу роль у популяризації та активізації досліджень учених України відіграє їх участь у міжнародних програмах, зокрема, у Рамкових програмах Європейського Союзу. Фактично ця участь є критерієм рівня досліджень та їх сприйняття міжнародною науковою спільнотою. Участь України в європейських програмах та фондах, окрім фінансових перспектив, дає можливість незалежної експертизи рівня, вагомості та спрямованості наукових робіт. Важливим є також доступ до унікального дослідницького і технологічного обладнання, відсутність

якого в Україні є наболілим питанням для вітчизняної науки. В Україні традиційно на високому науковому рівні виконуються дослідження в галузі математики, фізики, хімії, матеріалознавства, біомедицини та

транспорту, про що свідчать і виграні наукові проекти в РП 7 ЄС. Спостерігається тенденція розширення тематики та кількості установ, науковці яких беруть участь у програмах ЄС.

1. [Електронний ресурс]. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_194.
2. A re-launched, updated Technology Platforms service on Cordis // Cordis focus. -2006. - № 262. - P. 31.
3. Commission launches public consultation on European Institute of Technology // Cordis focus. - 2005. - № 259. - P. 12.
4. Commission proposes two-tier structure for EIT // Cordis focus. - № 259. - P. 1-2.
5. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.fp7-ncp.kiev.ua>.
6. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.cordis.lu/fp7>.
7. [Електронний ресурс]. – URL: www.eureka.be.
8. [Електронний ресурс]. – URL: <http://jso-era.org>.
9. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.cordis.europa.eu>.
10. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.europa.eu.int/comm/research/future>.
11. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.cordis.lu/fp6>.

Одержано 30.04.2013.

Н.С. Зінченко

Тематические приоритеты Украины в исследованиях Седьмой Рамочной программы Европейского Союза

Рассмотрен опыт участия Украины в Седьмой Рамочной программе Европейского Союза. Исследованы тематические приоритеты Украины и динамика участия в ней украинских ученых. Показано значение участия украинских ученых в международных программах для популяризации и активизации их исследований.